

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
АСОЦІАЦІЯ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

БІБЛІОТЕКА. НАУКА. КОМУНІКАЦІЯ

ІННОВАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕСУРСІВ І ПОСЛУГ

Матеріали міжнародної наукової конференції
(Київ, 4–6 жовтня 2022 р.)

КИЇВ 2022

УДК 027.54(477-25)НБУВ:[004:001.101](082)

Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг : матеріали Міжнар. наук. конф. (4–6 жовт. 2022 р.) / НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, відп. ред. О. М. Василенко. Київ, 2022. 585 с.

Збірник містить матеріали міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг», організованої Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського (4–6 жовтня 2022 р.), в яких висвітлені традиційні та інноваційні напрями у діяльності наукових бібліотек, актуальні питання розвитку бібліотечно-інформаційного потенціалу в сучасних умовах, найбільш гострі проблеми у бібліотечній сфері та шляхи їх подолання, результати наукових пошуків, пропозиції щодо вдосконалення діяльності бібліотек.

Розкрито теоретичні та прикладні питання організації і управління бібліотечно-інформаційним комплексом в умовах трансформації наукових комунікацій; цифрових бібліотечних технологій організації знань; електронних ресурсів бібліотек як складника інформаційної основи сучасного національного розвитку. Висвітлено, зокрема: питання трансформації українського книгознавства (до 100-річчя Українського наукового інституту книгознавства); традиції, перспективи формування, дослідження, цифровізація архівної та рукописної наукової спадщини; музична культура і музичні фонди бібліотек та архівів в умовах сьогодення; нові форми і методи дослідницької та інформаційної роботи, інтеграції та поширення біографічних знань у сучасній біографіці та біобібліографії. Низку матеріалів присвячено діяльності дослідників української діаспори; питанням збереження і вивчення єврейської друкованої спадщини України.

Видання адресоване працівникам бібліотечно-інформаційної галузі, фахівцям документно-комунікаційної сфери, викладачам, аспірантам і студентам закладів вищої освіти.

Відповідальний редактор: О. М. Василенко

Редакційна колегія: Л. А. Дубровіна – чл.-кор. НАН України; О. М. Василенко – канд. іст. наук; О. В. Дзира – канд. іст. наук; М. Б. Закіров – д-р політ. наук, доц.; Л. В. Івченко – канд. мист.; Т. М. Коваль – канд. іст. наук; Г. І. Ковальчук – д-р іст. наук, прф.; К. В. Лобузін – д-р наук із соц. комунікацій, ст. наук. співроб.; В. І. Попик – чл.-кор. НАН України; В. М. Удовик – канд. іст. наук, ст. наук. співроб.; В. В. Черноіваненко – канд. іст. наук, ст. наук. співроб.; А. І. Шаповал – д-р іст. наук, ст. наук. співроб.

Автори несуть повну відповідальність за підбір та точність наведених фактів, цитат, власних імен, бібліографічних посилань та інших відомостей.

Затверджено до друку вченою радою Національної бібліотека України імені В. І. Вернадського (протокол № 5 від 08.09.2022 р.)

ISBN 978-966-02-9673-2(електрон.)

© Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, 2022

Head of Department,
Department of Scientific Processing of Documents and Cataloging,
State Scientific and Technical Library of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
e-mail: nkof@dntb.gov.ua

**RETROCONVERSION OF THE PAPER CATALOG OF MICROFILMED
DISSERTATIONS FOR THE YEARS 1979-1989**

The technology of semi-automatic conversion of information resources of the paper catalog to the fund of microfilmed dissertations for 1979–1989 into the format of records of library databases has been developed.

Keywords: dissertations, abstracts, modern library, information technologies, catalog, retroconversion.

УДК 001.8:004.891

Ланде Дмитро Володимирович,

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3945-1178>,

доктор технічних наук, завідувач кафедри Інформаційної безпеки НН ФТІ,
Національний технічний університет «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»,

Київ, Україна

e-mail: dwl@gmail.com

Крючин Андрій Андрійович,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5063-4146>,

доктор технічних наук, заступник директора,
Інститут проблем реєстрації інформації НАН України,
Київ, Україна

e-mail: kryuchyn@gmail.com

Балагура Ірина Валеріївна,

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9627-2091>,

кандидатка технічних наук, старша наукова співробітниця,
Інститут проблем реєстрації інформації НАН України,
Київ, Україна

e-mail: balaguraira@gmail.com

Гарагуля Сергій Сергійович,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5564-9494>,

кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу,
відділ наукового формування національних реферативних ресурсів,
Інститут інформаційних технологій,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,
Київ, Україна

e-mail: garagulia@nbuv.gov.ua

**ВИКОРИСТАННЯ РЕФЕРАТИВНОЇ БАЗИ ДАНИХ «УКРАЇНІКА
НАУКОВА» ДЛЯ АНАЛІЗУ ПУБЛІКАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ**

Показана можливість використання реферативної бази даних «Україніка наукова» для проведення аналізу публікаційної активності у визначених напрямках наукових досліджень. Представлені дані про можливість вдосконаленої системи пошуку інформації у реферативній базі даних.

Ключові слова: реферативні видання, бібліотечні електронні ресурси, наукометрія, реферативна база даних, інтелектуальна інформаційна система.

Наукометричний аналіз з використанням реферативної бази даних є апробованим методом визначення пріоритетних напрямів науково-технічних розробок, який дозволяє виявляти тенденції розвитку певних наукових напрямів. Створення національних реферативних баз даних відкриває науковій спільноті доступ до результатів досліджень, не представлених у світових базах даних. У реферативній базі даних «Україніка наукова», яка протягом 25 років створюється фахівцями Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та Інституту проблем реєстрації інформації НАН України, накопичено значний обсяг даних про розробки вчених України (кількість записів понад 800 тисяч).

Для вдосконалення методів пошуку інформації в реферативній базі даних «Україніка наукова» та аналітичної обробки результатів пошуку була розроблена система «Бібліотека наукометрії». Доступ до реферативної бази даних «Україніка наукова» в ній здійснюється за посиланням <https://bigdate.space/cgi-bin/frontlib.pl>. На основі аналізу сучасних засобів створення інтелектуальних інформаційно-пошукових систем як технологічну основу підходу, що пропонується, було обрано застосування системи Manticore Search [<https://manual.manticoresearch.com>]. Обрана система відрізняється високою швидкістю, ефективним пошуком, як за допомогою традиційних SQL-запитів для структурованих даних, так і для неструктурованих даних на основі JSON-запитів. В інтелектуальній системі «Бібліотека наукометрії» використаний зручний і наочний інтерфейс пошуку у базі даних. Аналітичні інструменти дозволяють користувачу досліджувати динаміку запиту, а саме представляє дані, агреговані за роками.

Також система дозволяє аналізувати динаміку і взаємозв'язки окремих понять, до складу яких на даний момент входять поняття «Автори» і «Ключові слова». Можливості використання реферативної бази даних демонструються на прикладі проведення наукометричного аналізу розвитку інформатики в Україні за останні роки. Проведений аналіз базувався на динаміці публікаційної активності, наявності і взаємодії наукових шкіл, що брали участь в дослідженнях, представленні публікацій в різних наукових періодичних виданнях. Були визначені галузі розробок в галузі інформатики, які демонстрували стабільне зростання, що проявлялося в збільшенні кількості публікацій, захисті дисертацій, проведених конференціях.

Дослідження тенденцій розвитку інформаційних технологій в Україні з використанням реферативної бази даних «Україніка наукова» проводяться постійно. Проведення цих досліджень дозволило показати, що більш активно проводяться наукові дослідження та виконуються розробки зі створення програмних продуктів та інформаційних технологій. Менше у реферативній базі даних «Україніка наукова» представлені результати зі створення технічних засобів обчислювальної техніки. Інформація про кількість публікацій в українських наукових виданнях за деякими науковими напрямами в галузі інформатики представлена у таблиці.

Науковий напрям	Загальна кількість публікацій	1997–2004 рр.	2005–2012 рр.	2013–2021 рр.
Системний аналіз	5514	372	676	446
Системи прийняття рішень	3556	269	690	2597
Комп'ютерне моделювання	3433	263	610	2560
Інформаційна безпека	1798	168	447	1183
Системи організац. управління	1209	153	458	598
Інформаційний пошук	824	61	178	585
Штучний інтелект	709	114	194	401
Системи реєстрації інформації	615	120	241	254
Хмарні технології	131	0	2	129
Супер-комп'ютери	23	2	7	14

Нові можливості для більш точного аналізу представлення результатів досліджень з певних наукових напрямів були створені з використанням розробленої в Інституті проблем реєстрації інформації НАН України інтелектуальної інформаційної системи «Бібліотека наукометрії» (керівник розробки проф. Ланде Д. В).

Фахівцями Інституту інформаційних технологій НБУВ з метою кращої галузевої аналітики досліджень було проведення узгодження класифікаційних схем репрезентації реферативної інформації з упровадженням на сайті Бібліотеки Тематичним навігатором.

UDC 001.8:004.891

Dmytro Lande,

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3945-1178>,

Doctor of Technical Sciences, Head of the Department,

National Technical University «Ihor Sikorskyi Kyiv Polytechnic Institute»,

Kyiv, Ukraine

e-mail: dwl@gmail.com

Andriy Kryuchyn,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5063-4146>,

Doctor of Technical Sciences, Deputy Director,

Institute for Information Recording,

Kyiv, Ukraine